

ΑΠΟΦΑΣΗ¹ 458/V/2009

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ – ΤΜΗΜΑ Β΄

Συνεδρίασε στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του 1^{ου} ορόφου του κτηρίου των γραφείων της, επί της οδού Κότσικα 1Α, Αθήνα, την 30^η Ιουλίου 2009, ημέρα Πέμπτη και ώρα 10:00, με την εξής σύνθεση:

Προεδρεύουσα: Γεωργία Μπεχρή-Κεχαγιόγλου, λόγω κωλύματος της Προεδρεύουσας του Τμήματος Αριστέας Σινανιώτη.

Μέλη: Χρήστος Ιωάννου,
Δέσποινα Κλαβανίδου, λόγω κωλύματος του Τακτικού μέλους Παναγιώτη Κανελλόπουλου και
Ευθύμιος Πουρναράκης .

Γραμματέας: Παρασκευή Α. Ζαχαριά, λόγω κωλύματος της Τακτικής Γραμματέως Παναγιώτας Μούρκου.

Τα λοιπά τακτικά ή/και αναπληρωματικά μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού – Τμήμα Β΄, αν και προσκληθέντα, δεν προσήλθαν στη συνεδρίαση λόγω δικαιολογημένου κωλύματος.

Θέμα της συνεδρίασης ήταν η λήψη απόφασης επί της από 13.7.2007 (ημ. αριθ. πρωτ. 4209) Γνωστοποίησης σύμβασης μακροχρόνιας διασφάλισης ισχύος μεταξύ της «ΔΕΗ Α.Ε.» και της «ΗΡΩΝ ΘΕΡΜΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ Α.Ε.» και υποβολής αιτήματος για τη χορήγηση αρνητικής πιστοποίησης σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 703/77, όπως ισχύει ή επικουρικά, για την έκδοση εξαίρεσης του άρθρου 1 παρ. 3, του ως άνω νόμου.

Στη συνεδρίαση είχαν νομίμως κλητευθεί και παρίσταντο οι γνωστοποιούσες εταιρείες: (α) για τη Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (εφεξής “ΔΕΗ”), οι ειδικοί πληρεξούσιοι, αντιπρόσωποι και αντίκλητοι του Παναγιώτη Αθανασόπουλου του Ιωάννη, Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου και Διευθύνοντος Συμβούλου της ΔΕΗ κ.κ. Ηλίας Σουφλερός, Χαράλαμπος Συνοδινός, Αλεξάνδρα Μικρουλέα, Ασημίνα Μπιστόλα και Δημήτριος Ριζιώτης, (β) για την «ΗΡΩΝ ΘΕΡΜΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΑΕ», η πληρεξούσια δικηγόρος Αθηνών κ. Σοφία Δημητρακοπούλου.

Στη συζήτηση συμμετείχε από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (εφεξής Γ.Δ.Α.) ο Γενικός Εισηγητής, Ιωάννης Μιχαήλ, ο οποίος ανέπτυξε συνοπτικά την με αρ. πρωτ. οικ. 4082/20.5.2009 γραπτή εισήγηση της Υπηρεσίας και **πρότεινε** στην Επιτροπή Ανταγωνισμού α) Να απορριφθεί το αίτημα για έκδοση απόφασης αρνητικής πιστοποίησης για την γνωστοποιηθείσα Σύμβαση της ΔΕΗ με τη συμβαλλόμενη ΗΡΩΝ, δεδομένου ότι αυτή εμπίπτει στις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 703/77, όπως ισχύει,

β) Να γίνει αποδεκτό το αίτημα για χορήγηση στην ως άνω Σύμβαση εξαίρεσης κατ’ άρθρο 1 παρ. 3 του ν.703/77, όπως ισχύει, για το αιτούμενο χρονικό διάστημα, δεδομένου ότι για το

¹ Από την παρούσα απόφαση έχουν παραλειφθεί, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ.7 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ 1890/Β΄/29.12.2006), τα στοιχεία εκείνα, τα οποία κρίθηκε ότι αποτελούν επιχειρηματικό απόρρητο. Στη θέση των στοιχείων που έχουν παραλειφθεί υπάρχει η ένδειξη [...]. Όπου ήταν δυνατό τα στοιχεία που παραλείφθηκαν αντικαταστάθηκαν με ενδεικτικά ποσά και αριθμούς ή με γενικές περιγραφές (εντός [...]).

διάστημα αυτό αποδείχθηκε ότι πληρούνται αθροιστικά οι προβλεπόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις και

Γ) Να απαλειφθεί ο όρος που προβλέπεται στο άρθρο 10 παρ. 4 της γνωστοποιηθείσας σύμβασης, καθώς συνιστά περιορισμό «πέραν των απολύτως αναγκαίων» για την πραγματοποίηση της κύριας σύμβασης συνεργασίας ανάμεσα σε ΔΕΗ και ΗΡΩΝ.

Μετά την ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας η Επιτροπή Ανταγωνισμού - Τμήμα Β' προχώρησε σε διάσκεψη και αφού έλαβε υπόψη της όλα τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, την Εισήγηση της Γ.Δ.Α., τα υπεβληθέντα υπομνήματα των μερών και τα όσα προφορικά ανέπτυξαν αυτά,

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Την 1.9.2008 (ημ αρ. πρωτ. 5790) γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού η από 1.8.2008 σύμβαση μακροχρόνιας διασφάλισης ισχύος (εφεξής «Σύμβαση») μεταξύ των εταιρειών ΔΕΗ Α.Ε. και ΗΡΩΝ ΘΕΡΜΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ Α.Ε. Σύμφωνα με την εν λόγω σύμβαση η ΔΕΗ αναλαμβάνει έναντι συμφωνηθέντος ανταλλάγματος τη διατήρηση της εγκατάστασης του θερμοηλεκτρικού σταθμού της ΗΡΩΝ που βρίσκεται στη Θήβα Βοιωτίας (εφεξής Εγκατάσταση ή σταθμός).

Στο πλαίσιο της Σύμβασης η ΗΡΩΝ καθίσταται αρμόδια για τη συντήρηση του σταθμού και υπεύθυνη για τη διασφάλιση της διαθεσιμότητάς του, ενώ στη ΔΕΗ πρόκειται να μεταβιβαστεί η άδεια που απαιτείται κατά το νόμο για την άσκηση της δραστηριότητας ηλεκτροπαραγωγής από το συγκεκριμένο σταθμό σύμφωνα με τους κανόνες του Κώδικα Διαχείρισης του Συστήματος και Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΦΕΚ Β' 655/2005) (εφεξής ΚΔΣ&ΣΗΕ). Επιπρόσθετα, η ΔΕΗ αναλαμβάνει την αποκλειστική ευθύνη προμήθειας δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου πέραν των δικαιωμάτων που αναλογούν στην εγκατάσταση για τη διάρκεια της παρούσας σύμβασης, εάν και εφόσον αυτά απαιτηθούν. Η ΗΡΩΝ θα διασφαλίζει την κανονική λειτουργία της εγκατάστασης και συμμετοχή αυτής στον Ημερήσιο Ενεργειακό Προγραμματισμό (ΗΕΠ) και θα προβαίνει σε κάθε αναγκαία ενέργεια ώστε να διασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή διαθεσιμότητα της εγκατάστασης (συντήρηση και διασφάλιση της ομαλής τροφοδότησης με καύσιμο).

Η παρούσα σύμβαση ισχύει έως την 30^η Σεπτεμβρίου 2010. Για τη διατήρηση της εγκατάστασης συνδεδεμένης στο ελληνικό σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας αυτής η ΗΡΩΝ θα λάβει από τη ΔΕΗ αντάλλαγμα ύψους [...] ευρώ / MW (τίμημα διαθεσιμότητας ισχύος).

Σύμφωνα με τα ανωτέρω αλλά και τη γνωστοποιηθείσα σύμβαση, προκύπτει ότι η ΗΡΩΝ θα αμείβεται από τη ΔΕΗ για την ενέργεια που εγχύει στο Σύστημα με συμβατική τιμή που αντανάκλα τα λειτουργικά κόστη της εγκατάστασης. Ειδικότερα, κάθε μήνα, η ΗΡΩΝ θα εισπράττει τελικώς για την ηλεκτρική ενέργεια που εγχύθηκε από την εγκατάσταση στο Σύστημα το συνολικό καθαρό ποσό που θα υπολογίζεται ως το γινόμενο της συμβατικής τιμής ηλεκτρικής ενέργειας επί την εκκαθαριζόμενη ενέργεια από το ΔΕΣΜΗΕ.

Στο πλαίσιο της Σύμβασης τα μέρη συμφωνούν ότι η εγκατάσταση θα παραμείνει συνδεδεμένη στο Ελληνικό Σύστημα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας και θα διατηρεί τη

Σύμβαση Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας με το ΔΕΣΜΗΕ, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Διαχείρισης του Συστήματος και Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΚΔΣ&ΣΗΕ) για το χρονικό διάστημα από την υπογραφή της παρούσας σύμβασης έως και τον Σεπτέμβριο του 2010.

Σύμφωνα με την εν λόγω Σύμβαση (Άρθρο 2), η ΔΕΗ θα καταβάλλει στην ΗΡΩΝ αντάλλαγμα για τη διατήρηση της εγκατάστασης συνδεδεμένης στο Ελληνικό Σύστημα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας και τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας αυτής σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΔΣ&ΣΗΕ. Επίσης, διευκρινίζεται ότι η ΔΕΗ αναλαμβάνει την αποκλειστική ευθύνη προμήθειας δικαιωμάτων εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου πέραν των δικαιωμάτων που αναλογούν στην εγκατάσταση για τη διάρκεια της παρούσας σύμβασης, εάν και εφόσον αυτά απαιτηθούν.

Σύμφωνα με το άρθρο 4, για την ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από την ΗΡΩΝ και εγχύεται στο Σύστημα ορίζεται συμβατική τιμή, αναφερόμενη σε τιμή προμήθειας και μεταφοράς φυσικού αερίου και λοιπά μεταβλητά κόστη των Μονάδων. Η συμβατική τιμή θα αναπροσαρμόζεται για κάθε μήνα ισχύος της Σύμβασης αναλόγως προς τις τιμές προμήθειας και μεταφοράς καυσίμου φυσικού αερίου. Κάθε μήνα η ΗΡΩΝ θα εισπράττει τελικώς για την ηλεκτρική ενέργεια που εγχύθηκε από την εγκατάσταση στο Σύστημα το συνολικό καθαρό ποσό, που θα υπολογίζεται ως το γινόμενο της συμβατικής τιμής ενέργειας επί την εκκαθαριζόμενη ενέργεια από το ΔΕΣΜΗΕ. Στην περίπτωση που η ΗΡΩΝ βάσει των τελικών εκκαθαρίσεων του ΔΕΣΜΗΕ έλαβε για την ηλεκτρική ενέργεια που εγχύθηκε από την εγκατάσταση στο Σύστημα από το ΔΕΣΜΗΕ για τον εν λόγω μήνα μεγαλύτερο ποσό, θα καταβάλλει το υπερβάλλον ποσό στη ΔΕΗ. Στην περίπτωση που η ΗΡΩΝ βάσει των τελικών εκκαθαρίσεων του ΔΕΣΜΗΕ έλαβε από τον ΔΕΣΜΗΕ για την ηλεκτρική ενέργεια που εγχύθηκε από την εγκατάσταση στο Σύστημα για τον εν λόγω μήνα μικρότερο ποσό, η ΔΕΗ θα καταβάλει στην ΗΡΩΝ τη διαφορά.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της παρούσας σύμβασης, για τη διατήρηση της εγκατάστασης συνδεδεμένης στο Ελληνικό Σύστημα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας και τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας αυτής, η ΗΡΩΝ θα λάβει από τη ΔΕΗ αντάλλαγμα συνολικά [...]€ / MW και έτος, με βάση τη μέγιστη διαθεσιμότητα της εγκατάστασης, ήτοι 146 MW σε συνθήκες ISO στους κόμβους των μονάδων και διαρκώς, μειωμένο κατά το αντάλλαγμα που θα λάβει από το ΔΕΣΜΗΕ λόγω της συμμετοχής της στο μεταβατικό μηχανισμό διασφάλισης επάρκειας ισχύος κατά τις διατάξεις του ΚΔΣ&ΣΗΕ.

Σύμφωνα με την εν λόγω σύμβαση, η ΗΡΩΝ υποχρεούται να τηρεί την Εγκατάσταση διαθέσιμη για λειτουργία σε πλήρη ισχύ καθημερινά, καθ' όλη τη διάρκεια της παρούσης με εξαίρεση τα περιστατικά ανωτέρας βίας, την προγραμματισμένη συντήρηση της εγκατάστασης και εφόσον ζητηθεί η μη διαθεσιμότητά της από την ΗΡΩΝ και το αίτημα αυτό γίνει αποδεκτό από τη ΔΕΗ εγγράφως (άρθρο 9).

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 4 της εν λόγω σύμβασης, η ΔΕΗ Α.Ε διατηρεί το δικαίωμα όπως σε περίπτωση που εντός της περιόδου της παρούσης σύμβασης (για την οποία έχει γίνει γνωστοποίηση στην Επιτροπή Ανταγωνισμού) προκηρυχθεί διαγωνισμός για εφεδρεία από το ΔΕΣΜΗΕ και η υποχρέωση έναρξης της σύμβασης με τον ΔΕΣΜΗΕ εμπίπτει εντός του χρόνου διάρκειας της συγκεκριμένης σύμβασης (για την περίπτωση που η

ΗΡΩΝ είναι επιτυχής στο διαγωνισμό και υπογράφει σύμβασης εφεδρείας με το ΔΕΣΜΗΕ), η ΔΕΗ να συμμετέχει σε κοινή εταιρεία έως τη λήξη της συγκεκριμένης σύμβασης που θα ιδρυθεί με την ΗΡΩΝ (SPV) για την υλοποίηση της ενδεχόμενης σύμβασης εφεδρείας ΗΡΩΝ-ΔΕΣΜΗΕ. Τα ποσοστά συμμετοχής στην ανωτέρω κοινή εταιρεία ορίζονται σε 40% για τη ΔΕΗ και σε 60% για την ΗΡΩΝ.

II. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

1. ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Η ηλεκτρική ενέργεια μεταφέρεται από την παραγωγή στην τελική κατανάλωση διαμέσου καλωδίων τα οποία είναι υπέργεια ή υπόγεια. Στο σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας εκτός από τα καλώδια περιλαμβάνεται όλος ο απαραίτητος υλικοτεχνικός εξοπλισμός (μετασηματιστές, πυκνωτές, κ.λ.π), ο οποίος αποτελεί αλληλένδετο τμήμα του δικτύου. Σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2773/1999, όπως ισχύει, στην Ελλάδα διακρίνονται οι εξής τέσσερις κατηγορίες - δραστηριότητας ηλεκτρικής ενέργειας:

1. Η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς παραγωγής.
2. Η προμήθεια, δηλαδή η πώληση ηλεκτρικής ενέργειας σε πελάτες - τελικούς καταναλωτές, οι οποίοι διακρίνονται σε Επιλέγοντες και μη Επιλέγοντες.
3. Η μεταφορά της ηλεκτρικής ενέργειας μέσω του Συστήματος Μεταφοράς υψηλής τάσης.
4. Η διανομή ηλεκτρικής ενέργειας μέσω του Δικτύου Διανομής μέσης και χαμηλής τάσης.

Τονίζεται ότι και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε σχετικές αποφάσεις της που αφορούν τον κλάδο της ηλεκτρικής ενέργειας έχει οριοθετήσει αναλόγως τις σχετικές αγορές [Αποφάσεις E.E COMP/M.3440 ENI/EDP/GDP, COMP/M.3696 E.ON/MOL, COMP/M.4180 GDF/SUEZ, COMP/M.2857 ECS/IEH, COMP/M.3075 ECS/Intercommunales COMP/M.3318 ECS/Sibelga, COMP M.3883 GDF/Centrica/SPE, COMP M.3729 EDF/AEM/EDISON]. Ειδικότερα, διακρίνει τις ακόλουθες σχετικές αγορές: α) χονδρεμπορική προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας, β) αγορά επικουρικών υπηρεσιών, γ) μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας, δ) διανομή ηλεκτρικής ενέργειας και ε) λιανική προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία μπορεί περαιτέρω να διακριθεί μεταξύ μεγάλων (πελάτες υψηλής και μεσαίας τάσης) και μικρών (πελάτες χαμηλής τάσης) πελατών. Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η χονδρεμπορική αγορά προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας (wholesale supply of electricity) καλύπτει την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και την εισαγωγή μέσω των διασυνδέσεων (interconnectors) για το σκοπό της μεταπώλησης ηλεκτρικής ενέργειας στις επιχειρήσεις λιανικής εμπορίας (μεταπωλητές) ή σε μικρότερο βαθμό απευθείας στους μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες [DG-Competition report on energy sector inquiry - 10.1.2007]. Επομένως, βάσει των ανωτέρω, ως σχετική αγορά στην υπό κρίση υπόθεση ορίζεται η αγορά παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (χονδρεμπορική αγορά), στην οποία δραστηριοποιούνται τα εμπλεκόμενα μέρη [E.A 339/V/2007, 208/III/2002, 190/III/2001 και 120/II/2000 και COMP/M.3665 – ENEL / SLOVENSKE ELEKTRARNE, IV-M1346 – EDF/ LONDON ELECTRICITY].

2. ΣΧΕΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Δεδομένων των πραγματικών και νομικών εμποδίων εισόδου που παρατηρούνται στη σχετική αγορά παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, η ΓΔΑ εκτιμά ως σχετική γεωγραφική αγορά στην υπό κρίση υπόθεση το σύνολο της Ελληνικής Επικράτειας. Αξιίζει να σημειωθεί ότι η διαπίστωση αυτή συνάδει και με αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι οποίες επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι όλες οι σχετικές αγορές ηλεκτρικής ενέργειας (χονδρεμπορική αγορά, αγορά επικουρικών υπηρεσιών, προσφορά ηλεκτρικής ενέργειας σε διάφορες κατηγορίες καταναλωτών) είναι εθνικές κυρίως λόγω των περιορισμών στη δυναμικότητα διαθέσιμης ισχύς στις διασυνδέσεις με γειτονικές χώρες [COMP/M.4180 GDF/SUEZ, COMP/M.2857 ECS/IEH, COMP/M.3075 ECS/Intercommunales, COMP/M.3318 ECS/Sibelga, COMP M.3883 GDF/Centrica/SPE, COMP M.3729 EDF/AEM/EDISON].

Ωστόσο, σύμφωνα και με προηγούμενη απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής [E.E COMP 38.700], η σχετική γεωγραφική αγορά της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, μπορεί να διαχωρισθεί περαιτέρω σε δύο επιμέρους αγορές που αφορούν στο διασυνδεδεμένο (interconnected system) και μη διασυνδεδεμένο σύστημα (non – interconnected system). Στο διασυνδεδεμένο σύστημα περιλαμβάνεται η ηπειρωτική Ελλάδα και ένα μέρος των νησιών, ενώ στο μη-διασυνδεδεμένο σύστημα περιλαμβάνεται το σύνολο σχεδόν των νησιών της χώρας (Ρόδος, Κρήτη, Λέσβος, Σάμος, κ.λ.π), τα οποία δεν συμμετέχουν στον ΗΕΠ και βασίζονται σε αυτόνομους πετρελαϊκούς σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν υπάρχουν ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ των δύο συστημάτων και σε συνδυασμό με το ότι οι συνθήκες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο μη-διασυνδεδεμένο σύστημα της χώρας (διαφορετικές διαδικασίες αδειοδότησης για κατασκευή σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, απουσία ανταγωνισμού στην αγορά της προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας) διαφέρουν σημαντικά σε σχέση με την ηπειρωτική Ελλάδα και τα διασυνδεδεμένα νησιά, μπορεί να υποστηριχθεί ότι το κάθε ένα σύστημα αποτελεί διαφορετική σχετική γεωγραφική αγορά.

Συνεπώς, με βάση την ανωτέρω ανάλυση και για τους σκοπούς της παρούσας υπόθεσης, ως σχετική γεωγραφική αγορά ορίζεται η περιοχή που περιλαμβάνει το διασυνδεδεμένο σύστημα καθώς οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις συμμετέχουν στην προμήθεια προϊόντων ή υπηρεσιών, οι όροι του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και η εν λόγω περιοχή δύναται να διακριθεί από άλλες περιοχές (μη-διασυνδεδεμένο σύστημα), διότι οι όροι του ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά.

III. ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ-ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ-ΕΜΠΟΛΙΑ ΕΙΣΟΔΟΥ

Η συνολική εγκατεστημένη ισχύς στην Ελλάδα ανέρχεται σε 14GW (12,3GW στο «διασυνδεδεμένο σύστημα» και 1,7GW στο «μη διασυνδεδεμένο σύστημα») (δηλαδή στα «αυτόνομα νησιά»). Οι μονάδες ηλεκτροπαραγωγής με καύσιμο τον λιγνίτη αντιστοιχούν σε ποσοστό ελαφρώς κατώτερο του 45% της συνολικής εγκατεστημένης ισχύος στο διασυνδεδεμένο σύστημα. Από τότε που η τελευταία λιγνιτική μονάδα τέθηκε σε λειτουργία το 2003 (η μονάδα Φλώρινας ισχύος 330MW), οι βασικές μεταβολές ήταν οι προσθήκες νέων μονάδων φυσικού αερίου στο διασυνδεδεμένο σύστημα: της μονάδας «Ηρών» του ομίλου ΓΕΚ ισχύος 147MW το 2004, της μονάδας «Ενεργειακή Θεσσαλονίκης» ισχύος 390 MW της

«Ελληνικά Πετρέλαια» το 2005 και της μονάδας φυσικού αερίου συνδυασμένου κύκλου (CCGT) "Λαύριο V" ισχύος 385MW της ΔΕΗ το 2006.

Το σύνολο σχεδόν της ισχύος που ήταν εγκατεστημένη στην Ελλάδα στα τέλη του 2006 ανήκε στη ΔΕΗ. Οι μόνες εξαιρέσεις ήταν δύο μονάδες φυσικού αερίου και ένας αριθμός μονάδων μικρού μεγέθους συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού (ΣΘΗ) και μονάδες στηριζόμενες στη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ). Η ΔΕΗ κατασκεύαζε ορισμένες νέες μονάδες συνολικής ισχύος ελαφρά χαμηλότερης των 900MW. Δύο άλλες αξιολογες μονάδες (μια μονάδα φυσικού αερίου ισχύος 430MW και μια μονάδα ΣΘΗ ισχύος 330 MW) ήταν υπό κατασκευή από άλλο φορέα εκμετάλλευσης. Όσον αφορά στο μη διασυνδεδεμένο σύστημα, η ΔΕΗ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα κατασκευής και λειτουργίας μονάδων εκτός αυτών που στηρίζονται στη χρήση ΑΠΕ, πράγμα που σημαίνει ότι στην πράξη το μερίδιο των άλλων φορέων συνίσταται στο μερίδιο της αιολικής ενέργειας.

Παρά τα σχέδια ανταγωνιστών της ΔΕΗ για την κατασκευή περαιτέρω μονάδων στο διασυνδεδεμένο σύστημα, η κατάσταση δεν πρόκειται να αλλάξει σημαντικά στα επόμενα έτη. Το Νοέμβριο 2007 η ΔΕΗ αποφάσισε να υποβάλει αίτηση για την κατασκευή, μέσα στα επόμενα έτη, θερμικών μονάδων ισχύος 3300 MW συμπεριλαμβανομένων των δύο νέων μονάδων με καύση λιγνίτη. Η ΔΕΗ ανακοίνωσε επίσης ότι θα κατασκευάσει μία υδροηλεκτρική μονάδα επιπλέον ισχύος 285 MW. Συνολικά η ΔΕΗ υπολογίζει ότι το μερίδιο της εγκατεστημένης ισχύος στο διασυνδεδεμένο σύστημα θα παραμείνει άνω του 75% μέχρι το 2011 (Βλ. Απόφαση COMP 38.700). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με στοιχεία του ΔΕΣΜΗΕ, το αντίστοιχο μερίδιο αγοράς της ΗΡΩΝ (σε αξία) κατά το 2006 διαμορφώθηκε σε [...] % και κατά το διάστημα Ιανουάριος-Ιούνιος 2007 σε [...] % της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα.

Εκ των ανωτέρω, τεκμαίρεται η δεσπόζουσα θέση που κατέχει η ΔΕΗ στη σχετική αγορά παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (χονδρεμπορική αγορά) στην εθνική επικράτεια (διασυνδεδεμένο σύστημα).

Παρά το γεγονός ότι ένα σημαντικό τμήμα της εγχώριας αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας έχει απελευθερωθεί από το Φεβρουάριο του 2001, δεν έχει σημειωθεί ουσιαστική πρόοδος σχετικά με την ανάπτυξη ανταγωνιστικών δυνάμεων στην αγορά, μέσω της εισόδου νέων επιχειρήσεων στην παραγωγή και στην προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας. Το άνοιγμα της αγοράς την περίοδο 2001-2004 (Ιούλιος), σε συμμόρφωση προς την πρώτη κοινοτική οδηγία, ήταν 34% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, ποσοστό που με την υιοθέτηση της νέας οδηγίας 2003/54/EK που - μερικώς - μεταφέρθηκε στην εθνική νομοθεσία με το ν. 3175/2003, διευρύνθηκε σε 65% περίπου. Ωστόσο, η αγορά τόσο των επιλεγόντων, όσο και των μη επιλεγόντων καταναλωτών εξυπηρετείται πλήρως από τη ΔΕΗ Α.Ε., η οποία διατηρεί τη μονοπωλιακή θέση που είχε πριν την «απελευθέρωση» της αγοράς.

Στη σχετική αγορά της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας υπήρξε σημαντικό ενδιαφέρον για την απόκτηση αδειών από αρκετά επιχειρηματικά σχήματα. Σύμφωνα με το αρχείο αδειών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της ΡΑΕ, 10 επιχειρήσεις (εκτός της ΔΕΗ Α.Ε.) έχουν ήδη λάβει 13 άδειες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας σε μεγάλους θερμοηλεκτρικούς σταθμούς συνδυασμένου κύκλου (με καύσιμο το φυσικό αέριο), συνολικής ισχύος 5.375.962 MW.

Αξίζει να τονιστεί ότι η ΑΘΗΝΑ ΑΕΤΒ & ΤΕ, έχει λάβει άδεια παραγωγής 100 MW για κατασκευή θερμοηλεκτρικού σταθμού με αεριοστρόβιλο στη Βοιωτία.

Αρκετές από τις επιχειρήσεις που έλαβαν άδεια παραγωγής απέκτησαν τις απαιτούμενες για την κατασκευή σταθμών παραγωγής άδειες εγκατάστασης και περιβαλλοντικών όρων, αλλά μόνο η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Α.Ε., θυγατρική εταιρεία των ΕΛ.ΠΕ Α.Ε, ξεκίνησε το Φεβρουάριο 2004 την κατασκευή σταθμού παραγωγής ισχύος 390 MW στην περιοχή της Θεσσαλονίκης. Οι υπόλοιπες επιχειρήσεις δεν έχουν καταλήξει σε οριστική απόφαση για την κατασκευή των σταθμών παραγωγής, κυρίως γιατί δεν μπορούν να εξασφαλίσουν τραπεζική χρηματοδότηση χωρίς εγγυήσεις από τις μητρικές τους εταιρείες.

Συμπερασματικά, τονίζεται ότι δεν πρέπει να αναμένεται ανάπτυξη του ανταγωνισμού στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με συμμετοχή επαρκούς αριθμού ανεξάρτητων (εκτός ΔΕΗ) παραγωγών πριν από το 2009.

Η απουσία ανταγωνισμού στην εγχώρια αγορά ηλεκτρικής ενέργειας οφείλεται σε μια σειρά εμποδίων που αποθάρρυναν τις εταιρείες που έλαβαν άδεια παραγωγής ή / και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας να εισέλθουν στην αγορά. Ορισμένα από τα εμπόδια εισόδου σχετίζονται με τις προϋπάρχουσες συνθήκες στην (μονοπωλιακή) αγορά και με την ανεπάρκεια των θεσμικών μεταρρυθμίσεων να δώσουν τα απαιτούμενα κίνητρα για την είσοδο νέων επιχειρήσεων στον κλάδο, μέσω της δημιουργίας του κατάλληλου περιβάλλοντος που θα συμβάλλει στην άρση των εμποδίων και στη μείωση του επενδυτικού κινδύνου στον κλάδο.

Το σημαντικά υψηλό κόστος των κεφαλαίων που απαιτείται να δεσμευτεί προκειμένου να χρηματοδοτηθούν επενδύσεις κατασκευής σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας συνιστά σημαντικό εμπόδιο εισόδου στον κλάδο, αφού η απόδοση της επένδυσης ενέχει υψηλό κίνδυνο. Η δέσμευση μεγάλου ύψους κεφαλαίων σε επενδύσεις που εμπεριέχουν μη ανακτήσιμα κόστη (sunk costs) ενισχύει την προσπάθεια των νέων επιχειρήσεων να μειώσουν τον κίνδυνο της επένδυσης και την περίοδο αποπληρωμής της και τελικά περιορίζει το σύνολο των δυνητικών ανταγωνιστών σε εταιρείες που διαθέτουν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια και τεχνογνωσία για την κατασκευή και λειτουργία μονάδων ηλεκτροπαραγωγής.

Οι κυριότερες αδυναμίες του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου αφορούν: (α) στις χρονοβόρες, δαπανηρές και επίπονες διαδικασίες για την χορήγηση των πολλών βαθμίδων αδειοδότησης, (β) στην ανυπαρξία οργανωμένης χονδρεμπορικής αγοράς ενέργειας και άλλων μηχανισμών που θα επέτρεπαν την καλύτερη διαχείριση των επιχειρησιακών κινδύνων (προθεσμιακές αγορές ενέργειας), (β) στη ρυθμιστική αβεβαιότητα που δημιουργείται κυρίως λόγω της «σύγκρουσης» ρόλων μεταξύ ρυθμιστή και ιδιοκτήτη της δεσπόζουσας επιχείρησης στον κλάδο (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ελληνικό Δημόσιο), (δ) στην ανυπαρξία μέτρων ασύμμετρης ρύθμισης που θα περιόριζαν τη δεσπόζουσα θέση της ΔΕΗ και θα έδιναν κίνητρα εισόδου σε νέες επιχειρήσεις, (ε) στη μη ουσιαστική απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου, γεγονός που συνεπάγεται σημαντική αβεβαιότητα στους «παίκτες» της αγοράς.

Οι συνθήκες που επικρατούν στις αγορές πρώτων υλών (λιγνίτης, υδάτινοι ταμιευτήρες, φυσικό αέριο) ενισχύουν τα εμπόδια εισόδου δυνητικών ηλεκτροπαραγωγών. Αναφορικά με το φυσικό αέριο, τονίζεται ότι η σύμβαση της ΔΕΗ με τη Δημόσια Επιχείρηση Αερίου Α.Ε

(ΔΕΠΑ) προβλέπει ότι κανένας νέος πελάτης δεν μπορεί να αγοράσει φυσικό αέριο με καλύτερους όρους (most favoured customer clause). Ως εκ τούτου, η ανισότητα της τιμής προμήθειας του φυσικού αερίου μεταξύ της ΔΕΗ και των τρίτων (πραγματικών ή δυνητικών) ανταγωνιστών της συνιστά σημαντικό φραγμό εισόδου στον ελεύθερο ανταγωνισμό.

Η προνομιακή πρόσβαση της ΔΕΗ στην εκμετάλλευση του λιγνίτη αποθαρρύνει την είσοδο νέων επιχειρήσεων, οι οποίες είναι δύσκολο να ανταγωνιστούν την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με τον χαμηλού κόστους λιγνίτη. Εν κατακλείδι, οι υφιστάμενες συνθήκες στις αγορές πρωτογενούς ενέργειας δίνουν απόλυτα κοστολογικά πλεονεκτήματα στη ΔΕΗ συγκριτικά με τις νέες δυνητικές ηλεκτροπαραγωγικές επιχειρήσεις

Όπως χαρακτηριστικά τονίζεται σε σχετική απόφαση της Ε.Ε «...*Με την παραχώρηση και τη διατήρηση σε ισχύ οιονεί μονοπωλιακών δικαιωμάτων τα οποία παρέχουν στη δημόσια επιχείρηση ΔΕΗ προνομιακή πρόσβαση στην εκμετάλλευση λιγνίτη και, κατ' επέκταση, σε ηλεκτρική ενέργεια με βάση τον λιγνίτη, η Ελληνική Δημοκρατία διασφάλισε την προνομιακή πρόσβαση της ΔΕΗ στο φθηνότερο διαθέσιμο καύσιμο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, πράγμα που επέτρεψε στην εν λόγω εταιρεία να διατηρήσει τη δεσπόζουσα θέση της στην αγορά χονδρικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο που δεν απείχε πολύ από το μονοπώλιο, με τον αποκλεισμό ή την παρακώλυση της εισόδου νέων ανταγωνιστών στην αγορά. Με τον τρόπο αυτό, η Ελληνική Δημοκρατία παρέσχε στη ΔΕΗ τη δυνατότητα να προασπίσει την οιονεί μονοπωλιακή θέση της στην αγορά, παρά την απελευθέρωση της αγοράς χονδρικής προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας, με αποτέλεσμα τη διατήρηση και την ενίσχυση της δεσπόζουσας θέσης της στην εν λόγω αγορά» [E.E COMP 38.700].*

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας σε συνδυασμό με τη μικρή δυναμικότητα των διεθνών διασυνδέσεων του εγχώριου ηλεκτρικού συστήματος αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την είσοδο νέων «παικτών» στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και ανάπτυξης του ανταγωνισμού μέσω των εισαγωγών. Επίσης, όπως αναλύθηκε και προηγουμένως, οι εισαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας είναι σε μεγάλο βαθμό περιορισμένες αφενός λόγω του χαμηλού δυναμικού των διασυνδέσεων της χώρας, αφετέρου λόγω των δεσμεύσεων από τη ΔΕΗ στη δυναμικότητα των εισαγωγών. Επομένως, οι εισαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας, οι οποίες θεωρητικά θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγή ανταγωνισμού για τη ΔΕΗ, είναι περιορισμένες.

IV. ΧΟΝΔΡΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Η ηλεκτρική ενέργεια μπορεί να παραχθεί με πολλούς τρόπους χρησιμοποιώντας μία «ποικιλία» καυσίμων και εφαρμόζοντας διαφορετικές τεχνολογίες. Αυτή η διαφοροποίηση στο «μείγμα» καυσίμων και την τεχνολογία παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας συνεπάγεται και διαφορετική δομή κόστους για τις μονάδες (σταθμούς) παραγωγής. Για παράδειγμα, οι τεχνολογίες παραγωγής που χρησιμοποιούν χαμηλού κόστους καύσιμο (λιγνίτης) απαιτούν μεγάλες σχετικά κεφαλαιακές επενδύσεις. Σε αντίθεση, τεχνολογίες παραγωγής που απαιτούν τη χρήση περισσότερο δαπανηρών καυσίμων (αεριοστρόβιλοι, φυσικό αέριο, κ.λπ.) έχουν συνήθως χαμηλά σταθερά κόστη. Αυτές οι διαφορές στη δομή του κόστους επιφέρουν σημαντικές επιπτώσεις στο σχηματισμό της τιμής στις βραχυχρόνιες αγορές ηλεκτρικής ενέργειας.

Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, σε τέλεια ανταγωνιστικές (βραχυχρόνιες) αγορές (αγορές επόμενης ημέρας, spot αγορές) και σε συνδυασμό με την απουσία περιορισμών στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, οι τιμές καθορίζονται από το βραχυχρόνιο οριακό κόστος (SRMC) του σταθμού παραγωγής, ο οποίος παράγει την τελευταία μονάδα ηλεκτρικής ενέργειας που απαιτείται για να καλυφθεί η ζήτηση τη συγκεκριμένη ώρα της ημέρας. Στο βραχυχρόνιο οριακό κόστος συνήθως περιλαμβάνεται το κόστος του καυσίμου και ορισμένα άλλα λιγότερο σημαντικά μεταβλητά κόστη παραγωγής. Η τελευταία (οριακή) μονάδα που χρειάζεται για να καλυφθεί η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας είναι επίσης εκείνη που έχει το υψηλότερο βραχυχρόνιο οριακό κόστος σε σχέση με τις υπόλοιπες μονάδες που λειτουργούν σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Η λογική της συγκεκριμένης διαδικασίας διασφαλίζει ότι τίθενται σε λειτουργία μόνο εκείνες οι μονάδες, οι οποίες έχουν το χαμηλότερο βραχυχρόνιο οριακό κόστος μεταξύ όλων των μονάδων παραγωγής που μπορούν να λειτουργήσουν. Ως εκ τούτου, αναμένεται ότι οι πυρηνικοί ή οι λιγνιτικοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας θα βρίσκονται σε συνεχή λειτουργία και θα αποτελούν τις μονάδες βάσης φορτίου (base load units). Οι σταθμοί αυτοί μπορεί να καθορίζουν τις τιμές σε περιόδους χαμηλής ζήτησης (off-peak period), όπως για παράδειγμα τις νυκτερινές ώρες. Για τις υπόλοιπες περιόδους, οι οριακές και συνεπώς οι μονάδες που καθορίζουν την τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας θα είναι εκείνες που χρησιμοποιούν ως καύσιμο φυσικό αέριο, πετρέλαιο ή άνθρακα (black coal). Με βάση τα ανωτέρω, είναι σημαντικό να υπογραμμισθεί ότι το SRMC της τελευταίας (οριακής) μονάδας παραγωγής (price setting unit) καθορίζει όχι μόνο τα έσοδα του συγκεκριμένου σταθμού παραγωγής, αλλά και των υπόλοιπων μονάδων παραγωγής (πυρηνικοί, λιγνιτικοί σταθμοί παραγωγής, κ.λπ.), οι οποίες έχουν σημαντικά χαμηλότερο οριακό κόστος. Με άλλα λόγια, στην τιμή που καθορίζεται από την προσφορά της τελευταίας (οριακής) μονάδας που απαιτείται για να καλυφθεί η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας αμείβονται όλοι οι υπόλοιποι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας.

Οι ημερήσιες χονδρεμπορικές τιμές ηλεκτρικής ενέργειας καθορίζονται με δημοπρασίες (auctions), για κάθε μία ώρα της ημέρας ξεχωριστά (day ahead market). Κάθε «παίκτης» που συμμετέχει στη χονδρεμπορική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας προσφέρει ζεύγη τιμών και ποσοτήτων στο σύστημα (έγχυση ενέργειας), στο οποίο καθορίζεται (εκκαθαρίζεται) η προσφορά και ζήτηση ενέργειας για κάθε ώρα της ημέρας. Η τιμή που διαμορφώνεται στην αγορά και η ποσότητα εκκαθάρισης προσδιορίζονται σαν αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας (matching process). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ηλεκτροπαραγωγοί μπορεί να αποφασίσουν να προσφέρουν ηλεκτρική ενέργεια από τους σταθμούς παραγωγής τους σε επίπεδα τιμών μεγαλύτερα από το μακροχρόνιο οριακό κόστος των μονάδων τους.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, το κόστος της ακριβότερης προσφοράς που σύμφωνα με τον προγραμματισμό εντάσσεται στο σύστημα ορίζεται ως η Οριακή Τιμή του Συστήματος (System Marginal Price). Σημειώνεται ότι η τιμή που εισπράττουν οι παραγωγοί (και πληρώνουν οι προμηθευτές) περιλαμβάνει την οριακή τιμή του συστήματος και ένα συμπληρωματικό ποσό που αντανακλά το κόστος παροχής εφεδρείας ισχύος από τους παραγωγούς.

Ο Ημερήσιος Ενεργειακός Προγραμματισμός (HEΠ) συνιστά τη χονδρεμπορική αγορά μέσω της οποίας συναλλάσσεται το σύνολο της ηλεκτρικής ενέργειας και των συμπληρωματικών προϊόντων αυτής που θα παραχθεί, θα καταναλωθεί και θα διακινηθεί την επόμενη ημέρα

στην Ελλάδα. Στον ΗΕΠ ενσωματώνονται οι εξής επιμέρους αγορές, οι οποίες βελτιστοποιούνται ταυτόχρονα, ώστε να μεγιστοποιείται το κοινωνικό όφελος:

1) **Η Ημερήσια Χονδρεμπορική Αγορά Ενέργειας**, όπου συναλλάσσεται το σύνολο της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται και καταναλώνεται στην επικράτεια, και στην οποία προσφέρουν ηλεκτρική ενέργεια και αμείβονται οι εγχώριοι παραγωγοί και οι εισαγωγείς και αντίστοιχα απορροφούν και χρεώνονται οι εκπρόσωποι του εγχώριου φορτίου και οι εξαγωγείς. Στην ίδια αγορά ενσωματώνεται και ο μηχανισμός ο οποίος δίνει τα κατάλληλα κίνητρα για την αποτελεσματικότερη χωροθέτηση της παραγωγής κοντά στα κέντρα κατανάλωσης και ειδικότερα προβλέπει τον διαχωρισμό της αγοράς στην περίπτωση που διαπιστώνεται συμφόρηση στο σύστημα μεταφοράς και διαμορφώνει διαφορετικές τιμές πληρωμής για τους παραγωγούς στα βόρεια της χώρας, όπου βρίσκεται εγκατεστημένο και το μεγαλύτερο μέρος του παραγωγικού δυναμικού, και στα νότια, όπου βρίσκονται τα μεγαλύτερα κέντρα κατανάλωσης και η ηλεκτρική ενέργεια έχει μεγαλύτερη αξία λόγω της ως άνω συμφόρησης του Συστήματος μεταφοράς.

2) **Η Ημερήσια Αγορά Επικουρικών Υπηρεσιών**, όπου εξασφαλίζονται οι αναγκαίες επικουρικές υπηρεσίες και εφεδρείες. Η αγορά επικουρικών υπηρεσιών καλύπτει τις ανάγκες των καταναλωτών ηλεκτρικής ενέργειας για διασφάλιση της ποιότητας και αξιοπιστίας της τροφοδοσίας τους.

2. **Η Εκκαθάριση Αποκλίσεων**, όπου εκκαθαρίζονται οποιεσδήποτε έκτακτες συναλλαγές πραγματοποιήθηκαν για την εξασφάλιση της φυσικής ισορροπίας του Συστήματος κατά την Ημέρα Κατανομής.

3. **Η Αγορά Μακροχρόνιας Αξιοπιστίας Ισχύος**, όπου οι παραγωγοί αμείβονται για τη διατήρηση των μονάδων τους σε λειτουργική ετοιμότητα, και η οποία έχει ως στόχο τη μείωση του επιχειρηματικού κινδύνου των παραγωγών, ώστε να είναι δυνατή η εγκατάσταση και λειτουργία νέων μονάδων παραγωγής. Ο Μηχανισμός Διασφάλισης Επαρκούς Ισχύος προβλέπει τη δυνατότητα αφενός των Παραγωγών να λαμβάνουν αμοιβή και να ανακτούν μέρος του κεφαλαιουχικού του κόστους, βάσει τις ετήσιας διαθεσιμότητάς τους και όχι της ημερησίας κατανομής τους, αφετέρου των προμηθευτών, οι οποίοι εξασφαλίζουν την ομαλότερη διακύμανση των τιμών στη χονδρεμπορική αγορά, ακριβώς διότι μειώνεται ο βραχυχρόνιος κίνδυνος των παραγωγών. Μέσω της αγοράς αυτής δίδονται τα κατάλληλα μακροχρόνια οικονομικά κίνητρα στους παραγωγούς για την εγκατάσταση νέων αξιόπιστων μονάδων.

Συνοψίζοντας τονίζεται ότι με τον ΗΕΠ καθορίζονται από την προηγούμενη ημέρα οι μονάδες που θα παράγουν, η ποσότητα ενέργειας που θα διοχετεύσουν στο Σύστημα και οι αντίστοιχες τιμές που θα καταβάλλουν οι προμηθευτές που θα απορροφήσουν τη διαθέσιμη ενέργεια – οι οποίες υπολογίζονται αφού ληφθεί υπόψη και η εκτίμηση της ζήτησης φορτίων της επόμενης ημέρας. Στις βραχυχρόνιες αγορές συναλλάσσεται επομένως το σύνολο της ηλεκτρικής ενέργειας που θα παραχθεί, καταλωθεί και διακινηθεί την επόμενη ημέρα στην αγορά. Με το συνυπολογισμό των αναγκών εφεδρείας, των επικουρικών υπηρεσιών και των τεχνικών περιορισμών του συστήματος προκύπτουν τιμές που αντανακλούν τις συνθήκες «στενότητας» της αγοράς, επομένως δίνουν τα κατάλληλα σήματα διαθεσιμότητας των περιορισμένων πόρων.

Η καθημερινή λειτουργία της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας ρυθμίζεται από τον ΚΔΣ&ΣΕ. Η εκκαθάριση των συναλλαγών πραγματοποιείται από τον Διαχειριστή του Συστήματος (ΔΕΣΜΗΕ), ο οποίος είναι υπεύθυνος και για τη λειτουργία του Συστήματος. Συμμετέχοντες στην ημερήσια αγορά ηλεκτρικής ενέργειας είναι: (α) οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας οι οποίοι έχουν επίσης το δικαίωμα να εξάγουν, (β) οι προμηθευτές οι οποίοι έχουν το δικαίωμα να εισάγουν και (γ) οι επιλέγοντες πελάτες μόνον όταν εισάγουν ηλεκτρική ενέργεια για δική τους αποκλειστικά χρήση. Καθημερινά οι παραγωγοί και οι εισαγωγείς ηλεκτρικής ενέργειας πληροφορούν τον Διαχειριστή του Συστήματος για την προσφερόμενη τιμή και τη διαθεσιμότητα ισχύος ηλεκτρικής ενέργειας της επόμενης ημέρας για κάθε ένα σταθμό παραγωγής. Οι προσφορές αυτές πρέπει να αντανακλούν τουλάχιστον το μεταβλητό κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (το οποίο εξαρτάται κυρίως από το κόστος των καυσίμων). Ο Διαχειριστής του Συστήματος κατατάσσει τις προσφορές ξεκινώντας από τη χαμηλότερη και προγραμματίζει την κατανομή φορτίου στις μονάδες / σταθμούς παραγωγής για την επόμενη ημέρα, δηλ. προγραμματίζει ποιος σταθμός θα παράγει και πόσο, βασιζόμενος σε εκτίμηση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας ανά ώρα τη επόμενη ημέρα.

Το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας που απετέλεσε αντικείμενο συναλλαγής υπολογίζεται ανά ώρα με χρήση της αντίστοιχης οριακής τιμής του συστήματος. Ο διαχειριστής του συστήματος τηρεί ένα λογαριασμό συμπληρωματικών πληρωμών (uplift account) για τις επικουρικές υπηρεσίες, τις απώλειες, τις διαφορές μεταξύ συμφωνημένων και πραγματικών ροών ενέργειας, το ειδικό τέλος για τους παραγωγούς ΑΠΕ, τα διοικητικά κόστη του διαχειριστή του συστήματος κ.λπ. Ο λογαριασμός αυτός εξοφλείται από τους καταναλωτές μέσω των αντίστοιχων προμηθευτών ή απευθείας στις περιπτώσεις που οι καταναλωτές εισάγουν ενέργεια για δική τους χρήση. Οι χρηματοροές που προκύπτουν από τις εμπορικές συναλλαγές ανά μήνα έχουν ως εξής:

Οι παραγωγοί προσφέρουν για κάθε μία από τις 24 ώρες της επόμενης ημέρας τιμολογούμενες ποσότητες παραγωγής. Οι προσφορές δεν επιτρέπεται να υπολείπονται του λειτουργικού κόστους (διμερή συμβόλαια με εκπροσώπους φορτίου εφικτά μέσω σύμβασης διαφορών). Οι παραγωγοί προσφέρουν επίσης τιμολογούμενες εφεδρείες

Με βάση τα ανωτέρω, η οριακή τιμή του συστήματος (ΟΤΣ) αποτελεί την τιμή της χονδρεμπορικής αγοράς ηλεκτρισμού για παράδοση την επόμενη ημέρα και αντιστοιχεί στην οριακή αύξηση της βέλτιστης δαπάνης του ΗΕΠ που θα προέκυπτε από οριακή αύξηση του φορτίου του Συστήματος. Εναλλακτικά, η ΟΤΣ αντιστοιχεί εν γένει στο κόστος παραγωγής της «επόμενης μεγαβατώρας» ηλεκτρικής ενέργειας, όπως αυτό προσδιορίζεται από τις προσφορές των μονάδων παραγωγής.

V. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ν. 703/77

Εμπρόθεσμη γνωστοποίηση

Αίτημα αρνητικής πιστοποίησης

Σύμφωνα με το άρθρο 11 του Ν. 703/77, «*1. Υστερα από αίτηση της ενδιαφερόμενης επιχείρησης ή ένωσης επιχειρήσεων που υποβάλλεται στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, η Επιτροπή Ανταγωνισμού πιστοποιεί, εντός διμήνου από την υποβολή της αίτησης, ότι με βάση*

τα γνωστά σε αυτή στοιχεία δεν υφίσταται παράβαση των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 1, 2 και 2α του παρόντος νόμου. Η πιστοποίηση αυτή μπορεί να ζητηθεί κι όταν πρόκειται για σύμπραξη επιχειρήσεων, εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης ή σχέσης οικονομικής εξάρτησης, που πρόκειται να πραγματοποιηθεί στο μέλλον.

2. Η έκδοση της πιστοποίησης, όπως προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, δεν αποκλείει τη μεταγενέστερη έκδοση αντίθετης απόφασης για την ίδια υπόθεση από την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

3. Μέχρι την έκδοση απόφασης αντίθετης προς αρνητική πιστοποίηση που προηγήθηκε, οι οικείες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων δεν υπόκεινται στις συνέπειες και κυρώσεις, που προβλέπει ο παρών νόμος, εκτός αν αυτές παραπλάνησαν την Επιτροπή Ανταγωνισμού στην έκδοση αρνητικής πιστοποίησης με την παροχή ανακριβών στοιχείων ή την απόκρυψη αληθών».

Η γνωστοποιηθείσα στην Επιτροπή Ανταγωνισμού σύμπραξη αποτελεί σύμβαση οριζόντιας συνεργασίας [Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας (ΕΕ C3/2, της 06.01.2001)] για τους εξής κυρίως λόγους:

α) Υπάρχει πρόβλεψη στο σχετικό συμφωνητικό για διάρκεια αυτής από 1^η Αυγούστου 2008 έως 30 Σεπτεμβρίου 2010.

β) Η σύμβαση, η οποία φέρει τον τίτλο «Σύμβαση Μακροχρόνιας Διασφάλισης Ισχύος», προβλέπει ότι η ΔΕΗ αναλαμβάνει από την ΗΡΩΝ τον έλεγχο της εκμετάλλευσης της εγκατάστασης, ενώ η λειτουργία και συντήρηση καθώς και η αποκατάσταση βλαβών του εξοπλισμού της εγκατάστασης θα γίνονται από την ΗΡΩΝ με δαπάνες, μέσα, ανταλλακτικά, αναλώσιμα, λιπαντικά και προσωπικό της, δοθέντος ότι η ΗΡΩΝ για το ως άνω διάστημα είναι και παραμένει κυρία αυτού του εξοπλισμού. Ειδικότερα, η ΗΡΩΝ με δαπάνη, ευθύνη και προσωπικό της θα διατηρεί την εγκατάσταση σε ετοιμότητα για λειτουργία όλο το εικοσιτετράωρο και για όλη τη διάρκεια της σύμβασης, εξαιρουμένου του εύλογου χρόνου που απαιτείται για τις προγραμματισμένες εργασίες συντήρησης της εγκατάστασης και θα είναι υπεύθυνη για την αποκατάσταση των βλαβών αυτής. Η ΔΕΗ αναλαμβάνει την αποκλειστική διαχείριση των δικαιωμάτων εμπορίας αερίων ρύπων που έχουν χορηγηθεί για την εγκατάσταση και υποχρεούται στην απόκτηση με μέριμνα και έξοδά της όποιων επιπλέον τέτοιων δικαιωμάτων τυχόν απαιτηθούν για τη νόμιμη λειτουργία της εγκατάστασης. Επίσης, η ΔΕΗ αναλαμβάνει την υποχρέωση να βρει και να εξασφαλίσει το απαιτούμενο για τη λειτουργία της εγκατάστασης καύσιμου φυσικού αερίου, καθώς και όλες τις σχετικές οικονομικές υποχρεώσεις.

γ) Η σύμβαση συνάπτεται μεταξύ δύο ανταγωνιστών, επομένως πρόκειται για οριζόντια σύμπραξη.

Μάλιστα, αν επιχειρούσε κανείς να προσδώσει έναν ορισμό στο είδος της συμφωνίας στην οποία προέβησαν τα συμβαλλόμενα μέρη με βάση τα ειδικότερα αυτής χαρακτηριστικά, θα μπορούσε ίσως να πει ότι αυτή εντάσσεται περισσότερο στις συμφωνίες υπεργολαβίας μεταξύ ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων με τις οποίες το ένα μέρος (ο εργολήπτης) αναθέτει σε ένα άλλο μέρος (τον υπεργολάβο) την παραγωγή ενός προϊόντος [Βλ. παρ. 79 και 80 των

Κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας].

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού εκτιμά ότι η κρινόμενη σύμβαση με την οποία συμφωνείται η συνολική κάλυψη των αναγκών μίας επιχείρησης από μία άλλη (η κάλυψη δηλαδή των αναγκών της ΔΕΗ από την ΗΡΩΝ), εντός μίας αγοράς σχεδόν μονοπωλιακής, όπου η ΔΕΗ κατέχει δεσπόζουσα θέση, είναι δυνατόν να έχει ως συνέπεια τον περιορισμό του ανταγωνισμού ως συνιστώσα κατανομή των πηγών εφοδιασμού, κατά την έννοια του άρθρου 1 παρ. 1 περ. γ' του ν. 703/77 [Πρβλ. την υπ' αριθμ. 267/IV/2004 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού]. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποφασίζει τη μη χορήγηση αρνητικής πιστοποίησης για τη συγκεκριμένη σύμβαση.

Αίτημα για χορήγηση εξαιρέσεως κατ' άρθρον 1 παρ. 3 του Ν. 703/77

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 21 του Ν. 703/77 (Γνωστοποιήσεις συμπράξεων),

«1. Οι προβλεπόμενες στο άρθρο 1 παρ. 1 συμφωνίες, αποφάσεις και περιπτώσεις εναρμονισμένης πρακτικής πρέπει να γνωστοποιούνται από τις συμπράττουσες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη σύναψη, λήψη ή τέλεσή τους.

2. Παράλειψη της γνωστοποίησης συνεπάγεται εις βάρος της καθεμίας των επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων, οι οποίες συμπράττουν και παρέλειψαν τη γνωστοποίηση:

α) οριστική αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 3,

β) επιβολή προστίμου ύψους τουλάχιστον δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ μέχρι δέκα τοις εκατό (10%) των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης της τρέχουσας ή προηγούμενης της παράβασης χρήσης».

Σύμφωνα με το άρθρο 21 ν. 703/77 η παράλειψη γνωστοποίησης συνεπάγεται α) οριστική αδυναμία της εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 3 του ν. 703/77 και β) επιβολή προστίμου.

Η γνωστοποίηση της κρινόμενης σύμβασης έγινε εμπροθέσμως από τις συμβαλλόμενες επιχειρήσεις.

Από πλευράς ουσίας παρατηρούνται τα εξής:

Για να χορηγηθεί εξαίρεση, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 703/77, θα πρέπει οι προϋποθέσεις που ορίζει το συγκεκριμένο άρθρο να πληρούνται σωρευτικά, ήτοι θα πρέπει η κρινόμενη συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική α) να συμβάλλει, με εύλογη συμμετοχή των καταναλωτών στην προκύπτουσα ωφέλεια, στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, β) να μην επιβάλλει στις οικείες επιχειρήσεις περιορισμούς πέραν των απολύτως αναγκαίων για την πραγματοποίηση των ανωτέρω σκοπών, και γ) να μην παρέχει στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα κατάργησης του ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα της οικείας αγοράς.

Πρώτη προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 1 παράγραφος 3 του ν. 703/77 είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη προϋπόθεση, η περιοριστική συμφωνία πρέπει να συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου. Η διάταξη αναφέρεται ρητά μόνο στα προϊόντα, αλλά εφαρμόζεται κατ' αναλογία και στις υπηρεσίες. Στην εξεταζόμενη περίπτωση αντικείμενο της σύμβασης είναι η εξασφάλιση

διαθεσιμότητας ηλεκτρικής ενέργειας, επομένως ορθότερο είναι να γίνει δεκτό ότι πρόκειται για υπηρεσία. Σκοπός της συγκεκριμένης προϋπόθεσης είναι να καθορισθεί το είδος της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας που δύναται να ληφθεί υπόψη και να εξετασθεί περαιτέρω με βάση τα κριτήρια της δεύτερης και τρίτης προϋπόθεσης του άρθρου 1 παράγραφος 3.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ, υπόψη θα πρέπει να λαμβάνονται μόνο τα αντικειμενικά πλεονεκτήματα [Βλ. ενδεικτικά την απόφαση της 13.7.1966 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 56/66 και 58/66, Consten and Grundig, Συλλογή 1966, σ. 429]. Αυτό σημαίνει ότι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας δεν μπορεί να εκτιμηθεί με βάση την υποκειμενική άποψη των μερών [Βλ. απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση Van den Bergh Foods (ΕΕ L 246 της 4.9.1998, σ. 1)]. Η εξοικονόμηση κόστους που προκύπτει από την απλή άσκηση ισχύος στην αγορά από τα μέρη δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη. Για παράδειγμα, όταν οι επιχειρήσεις συμφωνούν τον καθορισμό των τιμών ή την κατανομή αγορών, περιορίζουν την παραγωγή και συνεπώς το σχετικό κόστος. Ο περιορισμός του ανταγωνισμού μπορεί επίσης να οδηγήσει σε μείωση των πωλήσεων και των εξόδων εμπορικής προώθησης. Αυτές οι μειώσεις του κόστους είναι άμεση συνέπεια της μείωσης του όγκου και της αξίας της παραγωγής και δεν έχουν κανένα θετικό για τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα στην αγορά. Συγκεκριμένα, δεν οδηγούν στη δημιουργία αξίας με την ολοκλήρωση παραγωγικών στοιχείων και δραστηριοτήτων. Απλώς επιτρέπουν στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να αυξήσουν τα κέρδη τους και ως εκ τούτου είναι άνευ αντικειμένου από την άποψη του άρθρου 1 παράγραφος 3.

Σκοπός της πρώτης προϋπόθεσης του άρθρου 1 παράγραφος 3 του ν. 703/77 είναι να ορισθούν οι μορφές βελτίωσης της αποτελεσματικότητας που μπορούν να ληφθούν υπόψη ώστε να εφαρμοστούν τα περαιτέρω κριτήρια της δεύτερης και τρίτης προϋπόθεσης του άρθρου 1 παράγραφος 3. Η ανάλυση αυτή γίνεται για να διαπιστωθούν τα αντικειμενικά οφέλη που προκύπτουν από τη συμφωνία και το οικονομικό μέγεθος της εν λόγω βελτίωσης της αποτελεσματικότητας. Δεδομένου ότι για την εφαρμογή του άρθρου 1 παράγραφος 3 τα ευεργετικά για τον ανταγωνισμό αποτελέσματα που απορρέουν από τη συμφωνία πρέπει να υπερσχύουν των αρνητικών –πρόκειται επομένως για μία στάθμιση των θετικών και αρνητικών αποτελεσμάτων για τον ανταγωνισμό-, πρέπει να διαπιστώνεται αν υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της συμφωνίας και των επικαλούμενων βελτιώσεων της αποτελεσματικότητας και ποια είναι η αξία αυτής της βελτίωσης [Βλέπε σχετικά παρ. 50 των Κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ. 3].

Σε ό,τι αφορά την εξεταζόμενη περίπτωση, εκτιμάται ότι πρόκειται περί παραγωγικής αποτελεσματικότητας (productive efficiency) [βλ. R. Bork, *The Antitrust Paradox: A Policy at War with Itself* (Basic Books, 1978, reprinted with a new Introduction and Epilogue, 1993), σελ. 90-91., M. Motta, *Competition Policy. Theory and Practice*, Cambridge University Press, 2004, σελ. 45-55]: Η παραγωγική αποτελεσματικότητα υπολογίζει και καταδεικνύει την εγγύτητα ή μη του πραγματικού κόστους παραγωγής σε σχέση με το χαμηλότερο δυνατό κόστος [βλ. Ν. Ζευγάλη, *Το ζήτημα των αποτελεσματικοτήτων σε οριζόντιες και κάθετες συμπράξεις*, ΔΕΕ 4/2007, σελ. 417]. Εν προκειμένω, το ζήτημα που τίθεται είναι αν η σύμπραξη ανάμεσα στη ΔΕΗ και την ΗΡΩΝ δημιουργεί παραγωγική αποτελεσματικότητα, η οποία υπερσχύει έναντι των όποιων

αντιανταγωνιστικών αποτελεσμάτων που ενδεχομένως δημιουργεί η σύμπραξη ανάμεσα στους δύο ανταγωνιστές. Υπογραμμίζονται σχετικά τα εξής: Μετά την αμετάκλητη και χωρίς δυνατότητα περαιτέρω παράτασης λήξη την 30.06.2007 της σύμβασης εφεδρείας μεταξύ ΗΡΩΝ και ΔΕΣΜΗΕ, τέθηκε το ζήτημα της κάλυψης της ισχύος με όσο το δυνατόν μικρότερο κόστος. Είναι λογικό το συγκεκριμένο ζήτημα να ενδιαφέρει πρωτίστως τη ΔΕΗ λόγω των ειδικών υποχρεώσεων τελευταίου καταφυγίου που της επιβάλλονται από το ρυθμιστικό πλαίσιο. Ως γνωστόν, η ΔΕΗ ως κοινωφελής επιχείρηση, της οποίας οι μετοχές κατά νόμο ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο, υποχρεούται, με βάση το άρθρο 26 του Ν. 2773/1999, να προμηθεύει όλους τους καταναλωτές με ηλεκτρική ενέργεια [πρόκειται για την υποχρέωση τελευταίου καταφυγίου, σύμφωνα με τη σχετική κοινοτική ορολογία].

Σε ό,τι αφορά ενδεχόμενη άσκηση ισχύος της ΔΕΗ στη λιανική αγορά μέσω της συγκεκριμένης σύμβασης, η Επιτροπή Ανταγωνισμού επισημαίνει τα εξής: α) Η τιμή στη σχετική αγορά είναι ρυθμισμένη, καθώς τα τιμολόγια στη σχετική αγορά ρυθμίζονται (καθορίζονται) από τον Υπουργό Ανάπτυξης [Βλ. άρθρο 14 Κώδικα Προμήθειας σε Πελάτες – Έκδοση Ι-ΦΕΚ Β' 270/2001]. Είναι σαφές ότι τα τιμολόγια κατ' αυτό τον τρόπο υπολείπονται όχι μόνο της ανταγωνιστικά διαμορφούμενης τιμής παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας στον Ημερήσιο Προγραμματισμό Ενέργειας, αλλά αρκετές φορές και του ίδιου του κόστους της ΔΕΗ. β) Υπό αυτή την έννοια διαπιστώνεται ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση προκαλεί στρέβλωση στον ανταγωνισμό, την οποία η Επιτροπή Ανταγωνισμού οφείλει να λάβει υπόψη της, κατά την αξιολόγηση των στοιχείων της συγκεκριμένης υπόθεσης. Από πλευράς οικονομικής ανάλυσης παρατηρείται ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση που προβλέπει καθορισμό των τιμολογίων από τον Υπουργό Ανάπτυξης ανήκει στα λεγόμενα «*Νομικά ή Ρυθμιστικά/Κανονιστικά Εμπόδια*» (Legal or regulatory barriers) [βλ. Βέττα– Κατσουλάκο, Πολιτική Ανταγωνισμού & Ρυθμιστική Πολιτική, ό.π., σελ. 339]. Όπως σημειώνεται χαρακτηριστικά [ό.π.], «*τα Νομικά εμπόδια δεν βασίζονται σε οικονομικές συνθήκες αλλά πηγάζουν από διάφορες νομοθετικές, διοικητικές ή άλλες κρατικές ρυθμίσεις που έχουν άμεση επίδραση στις συνθήκες εισόδου*». Είναι προφανές ότι το συγκεκριμένο ρυθμιστικό/κανονιστικό εμπόδιο -ο καθορισμός δηλαδή των τιμολογίων από τον Υπουργό Ανάπτυξης- συνιστά ταυτόχρονα και εμπόδιο εισόδου, καθώς δημιουργεί προβλήματα στην ανάπτυξη δυνητικού ανταγωνισμού, αφού αποτρέπει τη δυνατότητα ανταγωνισμού ως προς την τιμή κατά την παροχή της συγκεκριμένης υπηρεσίας (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος) στη ρυθμισμένη ελληνική επικράτεια. Με βάση την κοινοτική νομολογία [ενδεικτικά υπόθεση LTM.MBU (56/65), Συλλ. 1966, σελ. 313], έχει κριθεί ότι «*ο ανταγωνισμός για τον οποίο πρόκειται πρέπει να θεωρηθεί εντός του πραγματικού πλαισίου στο οποίο θα διεξαγόταν αν δεν υφίστατο η επίμαχη σύμβαση*» [βλ. Γ. Καρύδη, Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού, 2004, σελ. 86], δηλαδή στην εξεταζόμενη περίπτωση θα πρέπει να αξιολογηθεί ο ανταγωνισμός σε μία ρυθμισμένη αγορά, όπως αυτή εντός της οποίας δραστηριοποιούνται οι συμβαλλόμενες επιχειρήσεις ΔΕΗ και ΗΡΩΝ. Στην εξεταζόμενη περίπτωση εκτιμάται ότι η μείωση του κόστους που θα προκύψει από την παραγωγική αποτελεσματικότητα συνεπεία της συνεργασίας ΔΕΗ – ΗΡΩΝ θα πρέπει οπωσδήποτε να ληφθεί υπόψη σε συνάρτηση με το γεγονός ότι τα τιμολόγια στη σχετική αγορά ρυθμίζονται από τον Υπουργό Ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, θα

ήταν σφάλμα να μιλήσει κανείς για εξοικονόμηση κόστους που προκύπτει από την απλή άσκηση ισχύος στην αγορά από τα μέρη. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να ειπωθεί μόνο στην περίπτωση εκείνη που η αγορά θα ήταν πλήρως απελευθερωμένη. Επομένως, συνάγεται ότι ο ισχυρισμός για βελτίωση της αποτελεσματικότητας θεμελιώνεται [πρβλ. παρ. 51-60 των Κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ].

Επίσης, σημειώνεται ότι δεν είναι υποχρεωτικό να εξασφαλίζουν οι καταναλωτές [βλ. παρ. 84 των Κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 ΕΚ] δίκαιο τμήμα από κάθε βελτίωση της αποτελεσματικότητας, που διαπιστώνεται κατά την αξιολόγηση της πρώτης προϋπόθεσης. Αρκεί να αποκομίζουν αυτοί τόσο στο επίπεδο των τιμών, όσο και γενικότερα στο επίπεδο της βελτίωσης των παρεχομένων υπηρεσιών, της πρόσβασης σε νέες τεχνολογίες ή της εξασφάλισης της ασφαλούς και επαρκούς προμήθειας αγαθών, επαρκή οφέλη ώστε να αντισταθμίζονται οι αρνητικές επιπτώσεις της περιοριστικής συμφωνίας, οπότε εξασφαλίζεται για τους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το συνολικό όφελος [Βλ. παρ. 86 των Κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 ΕΚ, καθώς και την υπ' αριθμ. 376/V/2008 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού]. Με δεδομένη την ιδιότητα της ΔΕΗ ως κοινωφελούς επιχείρησης σε συνάρτηση με το ρυθμισμένο χαρακτήρα της σχετικής αγοράς, είναι σαφές ότι η συμμετοχή των καταναλωτών στην προκύπτουσα ωφέλεια είναι εύλογη και μπορεί να αποτιμηθεί ποσοτικά. Την προκύπτουσα ωφέλεια αντιλαμβάνεται κανείς σαφέστερα, αν εξετάσει το όλο ζήτημα από την αντίστροφη οπτική γωνία, ήτοι υπό την υπόθεση ότι, παρά τις ανάγκες ιδίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες για αυξημένη παραγωγή και ιδίως επάρκεια ρεύματος, η συνεργασία ΔΕΗ – ΗΡΩΝ δεν ολοκληρωνόταν ή δεν τελεσφορούσε για οποιοδήποτε λόγο. Σε μία τέτοια περίπτωση εκτιμάται με πολύ μεγάλη βεβαιότητα ότι οι καταναλωτές όχι μόνο δεν θα είχαν εύλογο όφελος, αλλά είναι σφόδρα πιθανή και η ζημία ακόμη αυτών (διακοπές ρεύματος, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται, ήτοι λόγου χάριν από κίνδυνο υγείας σε περίπτωση διακοπής ρεύματος υπό συνθήκες καύσωνα μέχρι καταστροφή ηλεκτρικών συσκευών). Επομένως, συνάγεται ότι η διαπιστωθείσα βελτίωση της αποτελεσματικότητας από άποψη κόστους οδηγεί σε οικονομίες κλίμακας, με τις οποίες το κόστος ανά μονάδα προϊόντος φθίνει, καθώς αυξάνεται η παραγωγή [βλ. παρ. 66 των Κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ] και ταυτόχρονα ενισχύει την ευημερία του καταναλωτή.

Σε ό,τι αφορά την **δεύτερη προϋπόθεση** για την εφαρμογή της παρ. 3 του άρθρου 1 Ν. 703/77 παρατηρούνται τα εξής:

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη προϋπόθεση [βλ. και παρ. 73επ. των Κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ], η περιοριστική συμφωνία δεν θα πρέπει να επιβάλλει περιορισμούς οι οποίοι δεν είναι απαραίτητοι για την επίτευξη της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας που προκύπτει από την εν λόγω συμφωνία. Αυτό πρακτικώς σημαίνει ότι τα οικονομικά πλεονεκτήματα των περιοριστικών συμπράξεων θα πρέπει να βρίσκονται σε αναλογική σχέση με τις περιοριστικές τους συνέπειες, οι οποίες, άλλωστε, δεν θα πρέπει να ξεπερνούν το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη των στόχων της οικονομικής ή τεχνικής προόδου [βλ. υπ' αριθμ. 376/V/2008 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού]. Το κριτήριο σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να είναι διττό: α) η περιοριστική συμφωνία αυτή καθαυτή πρέπει να είναι ευλόγως αναγκαία για την επίτευξη

της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας. Στην κρινόμενη περίπτωση, όπως αποδείχθηκε από την ανωτέρω ανάλυση, η κρινόμενη συμφωνία ορθότερο είναι να θεωρηθεί όχι μόνο εύλογα απαραίτητη για την επίτευξη παραγωγικής αποτελεσματικότητας, αλλά και απολύτως αναγκαία για τη διασφάλιση της ευημερίας του καταναλωτή β) οι μεμονωμένοι περιορισμοί του ανταγωνισμού που απορρέουν από τη συμφωνία πρέπει επίσης να είναι ευλόγως αναγκαίοι για την επίτευξη της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας. Σε ό,τι αφορά ειδικά το συγκεκριμένο κριτήριο, εντοπίζονται τα κάτωθι:

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω στην οικονομική ανάλυση, σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 4 της υπό κρίση σύμβασης, η ΔΕΗ διατηρεί το δικαίωμα όπως σε περίπτωση που εντός της περιόδου της παρούσης σύμβασης (για την οποία έχει γίνει γνωστοποίηση στην Επιτροπή Ανταγωνισμού) προκηρυχθεί διαγωνισμός για εφεδρεία από τον ΔΕΣΜΗΕ και η υποχρέωση έναρξης της σύμβασης με τον ΔΕΣΜΗΕ εμπίπτει εντός του χρόνου διάρκειας της συγκεκριμένης σύμβασης (για την περίπτωση που η ΗΡΩΝ επιτύχει στο διαγωνισμό και υπογράψει σύμβαση εφεδρείας με το ΔΕΣΜΗΕ), η ΔΕΗ να συμμετέχει σε κοινή εταιρεία έως τη λήξη της συγκεκριμένης σύμβασης που θα ιδρυθεί με την ΗΡΩΝ (SPV) για την υλοποίηση της ενδεχόμενης σύμβασης εφεδρείας ΗΡΩΝ-ΔΕΣΜΗΕ. Τα ποσοστά συμμετοχής στην ανωτέρω κοινή εταιρεία ορίζονται σε 40% για τη ΔΕΗ και σε 60% για την ΗΡΩΝ. Για το συγκεκριμένο άρθρο παρατηρείται ότι αφορά αόριστα σε κάποια άλλη σύμβαση [βλ. υπόθεση (IV/M.1168) Deutsche Post/DHL, της 26.06.1998, παρ. 37], άσχετη με αυτήν που εξετάζεται στην προκειμένη περίπτωση, για την οποία υπάρχουν προοπτικές, αλλά δεν είναι και απόλυτα βέβαιο ότι θα πραγματοποιηθεί στο μέλλον [πρβλ. περίπτωση Kingfisher/Grosslabor No IV/M.1482 της 12/04/1999, (παρ. 24 & 25) και υπόθεση Kingfisher/Wegert/Promarkt (No IV/M. 1188) της 18/06/1998, (παρ. 17)]. Σύμφωνα με την πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έχει γίνει δεκτό ότι, όταν συντρέχει μία τέτοια περίπτωση, τότε ουσιαστικά απουσιάζει ο πρωτεύων όρος, ο «πυρήνας» της συμφωνίας, ο οποίος στην εξεταζόμενη περίπτωση θα καταστήσει τον επιμέρους όρο του άρθρου 10 παρ. 4 λειτουργικό ως δευτερεύοντα περιορισμό [πρβλ. ενδεικτικά υπόθεση (IV/M.786) Birmingham International Airport, ό.π., παρ. 28]. Παρατηρείται ότι, ενώ τυπικά το κρινόμενο άρθρο έχει ενταχθεί ως επιμέρους όρος σε μία κύρια σύμβαση, την εξεταζόμενη εν προκειμένω, εντούτοις ουσιαστικά δεν έχει σχέση με αυτή, αφού αναφέρεται σε άλλη σύμβαση, μελλοντική και αβέβαιη [βλ. Ν. Ζευγώλη, Η υποχρέωση μη ανταγωνισμού ως δευτερεύων περιορισμός, 2007, σελ. 119-120]. Για το λόγο τούτο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού θεωρεί ότι ο συγκεκριμένος όρος, ήτοι το άρθρο 10 παρ. 4, συνιστά περιορισμό «πέραν των απολύτως αναγκαιών» για την πραγματοποίηση της κύριας σύμβασης συνεργασίας ανάμεσα σε ΔΕΗ και ΗΡΩΝ και ως εκ τούτου θα πρέπει να απαλειφθεί.

Σε ό,τι αφορά την **τρίτη προϋπόθεση** για την εφαρμογή της παρ. 3 του άρθρου 1 ν. 703/77, ο ίδιος ο χαρακτήρας της αγοράς εντός της οποίας εντάσσεται η συμφωνία ΔΕΗ – ΗΡΩΝ θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, προκειμένου να συναχθεί με ασφάλεια το συμπέρασμα αν παρέχεται σε ΔΕΗ και ΗΡΩΝ η δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα της οικείας αγοράς. Άλλωστε, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς αυτή την κατεύθυνση κινούμενη (δηλαδή, λήψη υπόψη του ιδιαίτερου χαρακτήρα μίας αγοράς) έχει ήδη επισημάνει ότι ορισμένοι τομείς παροχής υπηρεσιών, όπως λόγου χάριν οι ταχυδρομικές υπηρεσίες, οι τραπεζικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες ασφάλισης, έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που

δύνανται ως ένα βαθμό να δικαιολογήσουν μία λιγότερο αυστηρή προσέγγιση με βάση το άρθρο 81 παρ. 1.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπόθεση Reims II [ΕΕ L275/17, της 26.10.1999]: Στη συγκεκριμένη περίπτωση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χορήγησε απαλλαγή βάσει της διάταξης του άρθρου 81 παρ. 3 σε συμφωνία μεταξύ δεκαέξι δημοσίων ταχυδρομικών γραφείων, η οποία συνιστούσε συμφωνία καθορισμού τιμών. Βεβαίως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην προκειμένη περίπτωση πήρε και αυστηρά μέτρα, προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να παρακολουθεί τη λειτουργία της συμφωνίας, έτσι ώστε να εξασφαλίσει ότι τα καταληκτικά (τερματικά) τέλη που επιβάλλονται αντανakλούν πραγματικά κόστη.

Σε αντίστοιχο πλαίσιο βασιζόμενη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην υπόθεση Uniform Eurocheques [ΕΕ 1985, L35/43, 50] χορήγησε εξαίρεση βάσει της διάταξης του άρθρου 85(3) [νυν 81(1)] σε συμφωνία καθορισμού ποσοστών προμήθειας ανάμεσα σε εθνικές τραπεζικές ενώσεις των κρατών μελών [βλ. Ritter L./Braun W.D./Rawlinson F., *European Competition Law: A Practitioner's Guide*, 2nd ed., 2000, Kluwer Law International, σελ. 147]. Εντούτοις, πρέπει να σημειωθεί ότι το 1990 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αρνήθηκε την συνέχιση της ως άνω εξαίρεσης και προέβη σε ενδελεχή έρευνα, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή προστίμων, καθώς διαπιστώθηκε ότι οι γαλλικές συμμετέχουσες τράπεζες είχαν προβεί σε μυστική συμφωνία διαφορετικού –αντιανταγωνιστικού– περιεχομένου από αυτήν για την οποία είχε χορηγηθεί εξαίρεση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή [υπόθεση Helsinki Agreement, ΕΕ L95/50, της 25.03.1992].

Στην υπόθεση Nuovo CEGAM [ΕΕ L99/29, της 11.04.1984] η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παραχώρησε εξαίρεση με βάση το άρθρο 81(3) σε συμφωνία μέσω σύμβασης consortium ανάμεσα σε Ιταλούς ασφαλιστές στον κλάδο των λεγόμενων τεχνικών κινδύνων για θέσπιση (μεταξύ άλλων) τιμής καθαρού ασφαλιστρου για τους διάφορους κινδύνους [παρ. 19 & 23].

Αυτό βεβαίως σε καμία περίπτωση δεν αναιρεί την πάγια κοινοτική νομολογία, σύμφωνα με την οποία, ακόμη και στις αγορές που ο ανταγωνισμός είναι ήδη περιορισμένος, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα, ώστε ο υπολειπόμενος πλέον ανταγωνισμός να μην περιοριστεί περισσότερο [βλ. ενδεικτικά T-141/94, Thyssen Stahl AG v. Commission, Συλλ. Νομολ. 1999, σελ. II-347, παρ. 302]. Για το λόγο τούτο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν θα αποφάσιζε τη χορήγηση εξαίρεσης στην κρινόμενη συμφωνία αν το μερίδιο της ΗΡΩΝ ξεπερνούσε το 1%, με δεδομένη τη δεσπόζουσα θέση της ΔΕΗ. Όμως, όπως με ασφάλεια έχει υπολογιστεί, το μερίδιο της ΗΡΩΝ από το 2006 μέχρι σήμερα κυμαίνεται σε ποσοστό κάτω του 0,5%, ποσοστό που κρίνεται ακόμη και σε συνάρτηση με το ποσοστό της ΔΕΗ ότι είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να προκαλέσει τον περαιτέρω περιορισμό του υπολειπόμενου ανταγωνισμού στη σχετική αγορά (η οποία είναι ρυθμισμένη), με δεδομένη την αντικειμενικά μικρής χρονικής διάρκειας συμφωνία ανάμεσα στη ΔΕΗ και την ΗΡΩΝ (τριετία), και λαμβανομένου υπόψη του διαπιστωμένου εύλογου οφέλους για τον καταναλωτή. Ως εκ τούτου συνάγεται ότι από την υπό κρίση συμφωνία (ή τον περιορισμό) προκύπτει μεγαλύτερη βελτίωση της αποτελεσματικότητας απ' ό,τι ελλείπει αυτής [βλ. παρ. 74 των Κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ. 3], με σαφείς θετικές συνέπειες για την ευημερία του καταναλωτή. Λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της υπό εξέταση σύμπραξης, εκτιμάται ότι τα συμβαλλόμενα μέρη δεν θα μπορούσαν να επιτύχουν τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας με κάποια άλλου είδους λιγότερο περιοριστική συμφωνία [βλ. παρ. 76

των Κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ. 3]. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή Ανταγωνισμού θεωρεί ότι η υπό κρίση συμφωνία εντάσσεται στις συμβάσεις εκείνες από τις οποίες προκύπτουν σημαντικές συνέργειες λόγω συνδυασμού συμπληρωματικών μεταξύ τους στοιχείων ενεργητικού και ικανοτήτων και επομένως τεκμαίρεται από την ίδια τη φύση της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας ότι η υπό κρίση συμφωνία είναι αναγκαία για την επίτευξή της [ό.π.].

Συμπερασματικά, από τη διερεύνηση πλήρωσης των τριών προϋποθέσεων χορήγησης ατομικής εξαίρεσης, όπως αυτές προβλέπονται ρητά στο άρθρο 1 παρ. 3 ν. 703/77, προκύπτει ότι υπό τις παρούσες συνθήκες οι εν λόγω προϋποθέσεις πληρούνται σωρευτικά. Συνεπώς, η Επιτροπή Ανταγωνισμού θεωρεί ότι το αίτημα χορήγησης ατομικής εξαίρεσης για την υπό εξέταση Σύμβαση δύναται να γίνει αποδεκτό για το αιτούμενο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία γνωστοποίησής της στην Ε.Α. την 1.9.2008.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η **Επιτροπή Ανταγωνισμού (Τμήμα Β')**, ομόφωνα αποφασίζει τα εξής:

- 1) Να απορριφθεί το αίτημα για χορήγηση **αρνητικής πιστοποίησης** για την γνωστοποιηθείσα Σύμβαση της ΔΕΗ με τη συμβαλλόμενη ΗΡΩΝ, δεδομένου ότι αυτή εμπίπτει στις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν. 703/77, όπως ισχύει,
- 2) Να γίνει αποδεκτό το αίτημα για χορήγηση στην ως άνω Σύμβαση **εξαίρεσης** κατ' άρθρο 1 παρ. 3 του Ν.703/77, όπως ισχύει, για το αιτούμενο χρονικό διάστημα, δεδομένου ότι για το διάστημα αυτό αποδείχθηκε ότι πληρούνται αθροιστικά οι προβλεπόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις και
- 3) Να **απαλειφθεί** ο όρος που προβλέπεται στο άρθρο 10 παρ. 4 της γνωστοποιηθείσας σύμβασης, καθώς συνιστά περιορισμό «πέραν των απολύτως αναγκαίων» για την πραγματοποίηση της κύριας σύμβασης συνεργασίας ανάμεσα σε ΔΕΗ και ΗΡΩΝ.

Η απόφαση εκδόθηκε την **30^η Ιουλίου 2009**.

Η απόφαση να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 6 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ Β'1890/29.12.2006).

Η Προεδρεύουσα του Β' Τμήματος

Η Συντάκτης της Απόφασης

Γεωργία Μπεχρή-Κεχαγιόγλου

Δέσποινα Κλαβανίδου

Η Αναπλ. Γραμματέας

Παρασκευή Α. Ζαχαριά